YÜRÜMEK

HENRY DAVID THOREAU

en "Sivil itaatsizlik"

Yürümek

HENRY DAVID THOREAU

Yürümek
Henry David Thoreau
80 sayfa

Türkçesi: İlknur Urkun

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık © 2013, Zeplin Kitaplar
www. kafekitap.com
iletisim@kafekitap.com

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık
İslambey Cd. 44/13 34050 Eyüp İstanbul 0212 615 22 99
S. N. 25603

ISBN: 978-605-143-103-1

Baskı: Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.
Taksim Cd. Yoğurtçu Faik Sk. No 3 Taksim Beyoğlu İstanbul

Yürümek

HENRY DAVID THOREAU

Türkçesi: İlknur Urkun

Henry David Thoreau (1817 - 1862), ABD'li yazar, düşünür ve çevreci. 1817 yılında assachusetts eyaletine bağlı Concord'da doğdu. Harvard Üniversitesi'nden 1837 yılında mezun oldu. Hiçbir zaman geleneksel bir öğrenci olmamıştı, okul yıllarında transandantalizme ve Ralph Waldo Emerson'a olan ilgisi başladı. Harvard'dan mezun olunca bir süre babasının dükkânında çalıştı, daha sonra bir okulda öğretmenlik yaptı. Düşüncesel anlamda fazlasıyla etkisinde kaldığı, ve ömür boyu dostu olacak Emerson 1841'de onu evine davet etti, ve Thoreau 1843'e kadar sık aralıklarla Emerson'da kaldı. Emerson'ının asistanı gibiydi, The Dial isimli transendentalist dergiye şiir ve nesirleri ile katkıda bulundu. 1845 yılında Concord şehrinin dışında bulunan Walden Gölü kıyısında, Emerson'a ait olan bir arazinin üstüne bir kulübe inşa etti. Burada geçirdiği iki yılın meyvesi olarak "Walden" kitabını yazdı. Walden gölünün kıyısında geçirdi doğayla bütünleşik ama yalnız iki yılın bir diğer meyvesi de, 1849'da yayınlanan, "A Week on the Concord and the Merrimack Rivers" (Concord ve Merrimack Irmakları Üzerinde Bir Hafta) idi. Thoreau'nun sağlığında yayımlayabildiği sadece bu iki kitabı vardır. Diğer eserleri ve günlükleri ölümünden sonra yayınlanmıştır. 1854'de yayınladığı başyapıtı "Walden" Amerikanın en önemli entelektüel akımlarından biri olan New England Transendentalizmi için bir örnek eserdir. Eserde yer alan çevre konusundaki düşünceler ise modern çevreciliğin ve çevre korumanın en önemli satırlarıdır diyebiliriz. Amerikan düşünce tarihi, transendentalizm ve naturalizmde bıraktığı izler ne kadar önemliyse, "Sivil İtaatsizlik" (Civil Disobedience, 1849) isimli makalesi de siyasi tarihe bıraktığı iz de o kadar önemlidir. Meksika savaşı yüzünden, ki ona göre bu savaş sadece köleliği geliştirmek içindi, ödemeyi reddettiği vergi sonucu hapiste geçirdiği bir gece, onun "Sivil İtaatsizlik" isimli makalesini yazmasına neden olmuştur. Daha sonraları Gandhi'nin en büyük ilham kaynağı olacak bu makale Thoreau'nun belki de en ünlü eseridir. Gandhi'nin dışında Tolstoy ve Martin Luther King gibi önemli isimler de Thoreau'nun düşüncelerinden ve eserlerinden ilham almışlardır.

Yürümek

Doğa'yı, uygar olmak dışında bir özelliği olmayan bir özgürlük ve kültürün karşıtı olarak, mutlak özgürlük ve yabanıllığı savunmak istiyorum; insanı toplumun bir üyesi olarak değil Doğa'nın sakinlerinden biri, onun bir parçası saymak istiyorum. Sivri bir çıkış yapmak, sakıncası yoksa çarpıcı bir beyanda bulunmak istiyorum. Çünkü medeniyetin yeterince savunucusu var: Din, aile ve hepimiz, bu işi üstlenmeye hazırız.

Hayatım boyunca Yürümek, yani yürüyüşe çıkma sanatını anlamış olan - deyim yerin-yerindeyse BOŞ GEZME [1] konusunda deha sahibi olan - bir iki kişi ile belki tanışmışımdır. *SAUNTERING* kelimesi "Ortaçağ'da Kutsal Topraklar'a gidiyorum diyerek ülkeyi dolaşıp dilenen başıboş insanlar" için çocukların "Bakın bir *Sainte-Terrer,* bir *Saunterer*, bir Kutsal Toprakçı geçiyor," diye bağırışlarından türemiştir. Aslında, söyledikleri gibi Kutsal

[1] İng. *sauntering*.

Topraklar'a falan yürümeyen bu gezginler, sadece birer avare ve serseridirler. Benim kastettiğim şekliyle, olumlu anlamda *saunterer* ise gerçekten Kutsal Topraklar'a yürüyendir. Bazıları ise bu kelimenin topra-toprağı ve evi olmayan anlamındaki *sans terre* [2] den türetildiğini söyler ve bu da yine olumlu anlamda bir evi olmayan, ama aynı zamanda her yerde evinde olan anlamına gelecektir. Belki de en büyük aylak sürekli evde oturan kişidir. Olumlu anlamıyla bir *saunterer* ise kıvrılarak akan ve aslında büyük bir azimle denize ulaşmak için en kısa yolu bulmaya çalışan bir nehir kadar aylaktır. Ama ben ilk söz ettiğim ve gerçekten de en muhtemel olan türetimi tercih ediyorum. Çünkü her yürüyüş, gidip Kutsal Toprak-Topraklar'ı geri almak için içimizdeki Münzevi Pierre [3] tarafından vaaz edilmiş bir haçlı seferi gibidir.

Bu doğru. Bizler, hatta hiçbir zorlu ve sonsuz teşebbüse kalkışmayan günümüz yürüyüşçüleri bile, birer yüreksiz haçlı neferiyiz. Seferlerimiz birer gezintiden ibaret ve dönüp dolaşıp her akşam kürkçü dükkânına döneriz. Yürüyüşün yarısı kendi

[2] Metinde Fransızca, topraksız.

[3] Pierre L'Ermite, ilk haçlı seferinde önemli rol oynamış Fransız rahip.

adımlarımızı tekrar etmekten ibarettir. Aslında en kısa yürüyüşe bile sonsuz bir macera duygusuyla, asla geri dönmemek üzere - öksüz bıraktığımız krallığımıza yadigar olarak mumyalanmış kalplerimizi göndermeye hazır bir şekilde - çıkmamız gerekir. Baba ve annenizi, erkek ve kız kardeşlerinizi, karınızı ve çocuğunuzu ve arkadaşlarınızı terk etmeye hazırsanız, yani borçlarınızı ödeyip vasiyetinizi hazırlayıp tüm hesaplarınızı kapattıysanız ve özgür biriyseniz artık yürüyüşe hazırsınız demektir.

Benim deneyimime gelirsek; refakatçim ve ben, çünkü bazen yanımda bir refakatçim oluyor, yeni ya da aslında eski bir düzenin şövalyeleri; birer *Equestrian* ya da *Chevalier*, *Ritter* ya da *Rider* [4] olarak değil, bence daha da eski ve daha saygıdeğer bir sınıf olan Yayalar olduğumuzu hayal edip eğleniriz. Süvarilerin bir zamanlar sahip oldukları yiğitlik ve kahramanlık ruhu artık Yayalara, Serseri Şövalyelere [5] değil Serseri Yayalara - geçmiş ya da düşmüştür. Yaya bir bakıma,

[4] *Equesterian* Roma İmparatorluğunda, *Chevalier* Fransa ve Belçika'da, *Ritter* Alman ve Avusturya İmparatorluğu'nda, *Rider* ise İngiltere'de atlı şövalyelere verilen ad.

[5] İngilizce'de *Knight-errant*. Ortaçağ romanslarında geçen ve macera ve aşk peşinde koşan şövalye tiplemesi.

Din, Devlet ve Halk'tan sonra gelen, dördüncü sınıftır. [6]

Bazen buralarda bu asil sanatın icrasında yalnız olduğumuzu hissetsek de, doğruyu söylemek gerekirse, en azından kendi söylemlerine göre, hemşerilerimin çoğu benim gibi yürüyüşlere çıkmak istemekte, ancak yapamamaktadır. Bu mesleğin sermayesi olan boş vakit, özgürlük ve bağımsızlığı hiçbir servet satın alamaz. Bu ancak Tanrı'nın takdiridir. Yürüyüşçü olmak doğrudan cennetten bir lütuf gerektirir. Yürüyüşçüler ailesine doğmanız gerekir. Yürüyüşçü olunmaz, yürüyüşçü doğulur. Gerçekten de bazı hemşerilerim on yıl önce yaptıkları ve ormanda yarım saatliğine kaybolacak kadar şanslı oldukları bazı yürüyüşleri hatırlar ve bana anlatırlar. Ama bu elit sınıfa dahil olabilmek için ortaya attıkları tüm iddialara karşın, o günden beri anayoldan ayrılmadıklarını çok iyi biliyorum. Ormancı ve haydut bile olsalar, eski bir varoluşun hatırası ile şüphesiz ki bir an için keyif almışlardır.

"Greenwood'a geldiğinde,

[6] İngilizce'de *Fourth estate*. Orta Çağ'da üç toplumsal sınıftan söz edilir; ruhbanlar, soylular ve halk. Dördüncü sınıf terimi ise toplumun en etkisiz kesimleri ve sıklıkla basın için kullanılmaktadır.

Neşeli bir sabahtı,
Neşeyle şakıyan kuşların
Küçük notalarını duydu orada.

Robin "Uzun zaman oldu,
Buraya son gelişimden beri;
Kahverengi geyikleri vurmak için
Biraz zaman ayırmak isterim," dedi. [7]

Tüm dünyevi meşgalelerden tamamen arınmış olarak ormanlarda, tepelerde ve tarlalarda günde en az dört saat - ve genellikle daha da uzun süre - gezmezsem sağlığımı ve moralimi koruyabileceğimi sanmıyorum. Ne düşündüğümü merak ediyor olabilirsiniz. Bazen tamirci ve esnafların sadece bütün sabahlarını değil tüm öğleden sonralarını da dükkanlarında bacak bacak üstüne atıp oturarak geçirdikleri hatırlatıldığında -sanki bacaklar ayakta durmak ya da yürümek için değil de oturmak için yaratılmışlar gibi -şimdiye kadar çoktan intihar etmemiş oldukları için övgüye değer olduklarını düşünürüm.
Odamdan bir gün çıkmasam pas tutmaya başlayan ben, kimi zaman, yürüyüşe ancak saat 11'de ya da öğleden sonra dörtte çıkabildiysem, yani günü yakalamak için

[7] Tahminen 1450'li yıllarda yazılmış *Robin Hood'un Hikayesi* adlı baladdan alıntıdır.

çok geç kalmışsam ve gecenin gölgeleri gün ışığı ile iç içe geçmeye başlamışsa, kefaretini ödemem gereken bir günah işlemiş gibi hissederim. Kendilerini gün boyu, haftalar-haftalarca ve aylarca, evet, ve yıllarca, dükkân ve ofislere hapseden komşularımın tahammül sınırları ve ahlaki duyarsızlıkları karşısında hayretler içinde kaldığımı itiraf ediyorum. Bu insanların mayası neyle karılmıştır bilmiyorum; üstelik onlar saat öğleden sonra üçte hâlâ sabahın üçüymüş gibi otururlar. Bonaparte saat sabah üçte gösterilen cesaretten [8] bahseder, ama insanın böylesi güçlü sempati bağlarıyla bağlı olduğu bir garnizonu aç bırakarak yerinden çıkarması, günün bu saatinde tüm günü birlikte geçirmiş olduğu kendisini karşısına alıp hâlâ keyifle oturabilmesi çok daha büyük bir cesaret ister. Nasıl oluyor da bu saatlerde ya da diyelim öğleden sonra dört ile beş arasında, sabah gazetesi için geç, akşam gazetesi içinse erken bir saatte, bir alay antikalaşmış ve amatör düşünce ve parlak fikrin sokağın başından sonuna kadar duyulan büyük bir patlama ile dört

[8] İngilizce'de *three o'clock in the morning courage*, Napoléon Bonaparte'tan yapılan bir alıntıya atıfta bulunmaktadır. Ancak Bonaparte'ın sözü "…saat sabah ikide gösterilen cesaretle, yani anlık cesaretle çok az karşılaştım." şeklindedir.

bir yana savrulup havalandırılması ile bu musibet kendi kendini iyileştirmiyor anlamıyorum.

Erkeklerden daha da fazla eve hapsolmuş olan kadınların nasıl bütün gün durabildiklerini bilmiyorum. Ama çoğunun fazlaca ayakta durmadığına dair şüphelerim var. Bir yaz günü, öğleden hemen sonra, köyden eteğimizin tozuyla dönerken, tamamen Dorik ya da Gotik tarzdaki ön cepheleriyle insana inanılmaz bir güven duygusu veren o evlerin önünden hızla geçerken, refakatçim bu saatlerde içerideki herkesin muhtemelen uyuyor olduğunu fısıldar. Asla içine kapanmayıp sonsuza dek dik duran, göze çarpan ve evdeki uykuculara bekçilik yapan mimarinin güzelliğini ve görkemini ancak o zaman fark ederim.

Şüphesiz burada mizaç ve her şeyden önce yaş büyük rol oynar. İnsan yaşlandıkça hareketsiz durma ve kapalı yerlerde yapılacak işlerle uğraşma yetisi artar. Hayatın son baharı yaklaştıkça alışkanlıklarda da yaprak dökümü yaşanır ve kişi artık güneş batmadan hemen önce çıkıp yarım saat içinde ihtiyacı olan yürüyüşü tamamlayabilir.

Ama benim sözünü ettiğim yürüyüşün hastaların belirli saatlerde ilaç almaları gibi yapılan egzersiz denen şeyle, ağırlık ya da sandalye sallamayla ilgilisi yoktur. Bahsettiğim yürüyüşün kendisi o günün teşebbüsü ve macerasıdır. Egzersiz yapmak istiyorsanız yaşamın pınarlarını bulmaya gidin. Düşünün ki insan sağlıklı olmak için elinde ağırlıklar sallarken bu pınarlar onun aklından bile geçmeyen uzak çayırlarda akmaktadır!

Ayrıca, yürürken geviş getiren tek hayvan olduğu söylenen develer gibi yürümek gerekir. Bir gün bir gezgin Wordsworth'un hizmetçisinden efendisinin ofisini göstermesini istediğinde hizmetçi şöyle cevap vermiş: "Kütüphanesi burası, ama ofisi dışarıda."

Dışarıda, güneş ve rüzgâr altında fazla zaman geçirmek şüphesiz ki insanın kişiliğini bir miktar kabalaştıracak, ağır işlerin ellerimizin dokunuşundaki kibarlığı alışına benzer bir şekilde ya da yüzümüz ve ellerimizde olduğu gibi, yaradılışımızın incelikli özellikleri üzerinde de daha kalın bir deri tabakası oluşmasına neden olacaktır. Evde oturmak ise, buna deride incelme denemez ama, bir yumuşaklık ve

pürüzsüzlükle birlikte bazı etmenlere karşı duyarlılık artışına sebep olabilir. Belki de, güneş üzerimizde biraz daha az parlarsa ve rüzgâr üstümüzden daha az eserse, zihinsel ve ahlaki gelişimimiz için önemli olabilecek bazı etkilere daha açık olabiliriz ve şüphesiz ki kalın ve ince deri arasında doğru dengeyi bulmak önemlidir. Fakat bence oluşan bu kabuklar çabuk dökülür ve doğal tedavisi gece ile gündüz, kış ile yaz, düşünce ile deneyim arasındaki dengedir. Dışarıda ne kadar çok kalırsak düşüncelerimizde de o kadar fazla hava ve gün ışığı olacaktır. Ataletin uyuşuk parmaklarına kıyasla işçinin nasırlı avuçları dokunuşuyla kalbi titretir ve şeref ve hamasetin incelikli dokularına daha aşinadır. Bütün gün yatıp kendini deneyimin esmerliği ve nasırlarından uzak ve beyaz gören şey ancak ve ancak aşırı duygusallıktır.

Yürüyüşler bizi doğal olarak tarla ve or-ormanlara götürür. Sadece bahçe ve çarşılarda yürüseydik halimiz nice olurdu? Bazı filozof cemaatleri bile sütunlu galeriler boyunca *subdiales ambulatione* [9] yaptıkları "çınar koruları ve ağaçlı yürüyüş yolları

[9] Latince, açık havada yürüyüşler.

oluşturmuşlardır. ” [10] Elbette ayaklarımız bizi o yöne götürmüyorsa adımlarımızı or-ormana yöneltmenin bir faydası yoktur. Bedensel olarak ormanın içine doğru bir kilometre yürüyüp de ruhsal olarak oraya varmamış olursam endişelenirim. Öğleden sonra çıktığım yürüyüşlerde o sabahki meşgalelerimi ve topluma karşı sorumluluklarımı unutmak isterim. Ama bazen köyü üzerimden atmakta zorlandığım da olur. Bir iş hakkındaki düşünceler kafamda dönüp durur ve ben bedenimin olduğu yerde değilimdir; aklım başımda değildir. Orman dışında bir şey düşüneceksem ormanda ne işim var? Kendimden şüphe ederim ve kendimi bu kadar işe kaptırmış olduğumu, iyi işler dediklerimizden bile olsa, fark ettiğimde - ki bazen olabiliyor - tüylerim diken diken olur.

Yaşadığım yöre birçok güzel yürüyüş rotası sunuyor ve yıllardır neredeyse her gün ve bazen arka arkaya günlerce yürümüş olmama rağmen hâlâ bunları tüketmiş değilim. Yepyeni bir manzara benim için büyük bir mutluluk kaynağıdır ve hâlâ

[10] Yazarın alıntıyı nerden yaptığı bilinmemekte, çınar ağacı için büyük harfle Platan kelimesinin kullanılması nedeniyle Platon'un akademisinden bahsettiği düşüncesi güçlenmektedir.

herhangi bir öğleden sonra bunu elde edebiliyorum. İki-üç saatlik bir yürüyüş beni hiç ummadığım kadar garip yerlere götürebiliyor. Daha önce görmemiş olduğum bir çiftlik evi bana bazen Benin Krallığı'nın toprakları kadar güzel geliyor. Aslında 10 kilometre yarıçaplı bir daire ya da bir öğleden sonra yürüyüşüyle ulaşılabilecek sınırlar içindeki peyzajın içerdikleri ile yetmiş yıllık bir insan ömrünün sunabildikleri arasında bir tür uyum bulmak mümkündür. Bu alan size hiçbir zaman tümüyle tanıdık gelmeyecektir.

Son zamanlarda, insanlığın ev inşa etmek, ormanları ve büyük ağaçları kesmek gibi sözde ilerlemelerinin neredeyse hepsi, aslında sadece peyzajı bozmakta ve onu daha ehli ve ucuz hale getirmektedir. Keşke insanlar çitleri yaksalar ve ormanı rahat bıraksalar! Yarısı çürümüş, bir ucu çayırların içinde kaybolup gitmiş çitler gördüm. Cennet ayağına kadar gelmiş olmasına rağmen yanından gelip geçen melekleri görmeyip eski bir kazığın izini arayan dünya malının derdine düşmüş bir pinti ile yanında arsasının sınırlarını arayan bir haritacı vardı. Tekrar baktığımda

adamın etrafında zebanilerle Hades'te bir bataklığın ortasında durduğunu gördüm. Elbette sınırlarını, yani eskiden kazık çakılı olan yerde duran üç küçük taşı bulmuştu ve daha yakından baktığımda yanındaki haritacının Karanlıklar Prensi olduğunu gördüm.

Kendi kapımın önünden başlayıp on, on beş, yirmi kilometre boyunca, hatta herhangi bir mesafede, başka hiçbir evin önünden, tilki ve minklerin kullandığı yollar dışında hiçbir yoldan geçmeden rahatlıkla yürüyebiliyorum: Önce nehir kenarı, sonra dere, sonra çayır ve ormanın kıyısına geliyorum. Etrafımda kimsenin yaşamadığı kilometrekarelerce alan var. Tepelerden baktığımda medeniyeti ve insan yerleşimlerini uzaktan görebiliyorum. Buradan bakıldığında çiftçiler ve tarlaları genellikle dağsıçanları ve onların yuvalarından daha belirgin görünmüyor. İnsan ve işleri; din, devlet ve okul, sanayi, tarım ve en endişe verici olanı siyaset... Bunların arazide ne kadar az yer kapladığını görünce memnun oluyorum. Siyaset dar bir alan; ona giden yol ise çok daha dar. Bazen gezginleri oraya yönlendiririm. Siyaset dünyasına gitmek istiyorsan geniş yolu izle;

şu pazarcıyı izle, onun peşinden ayrılma ve seni doğruca oraya götürecektir. Çünkü o da sonuçta sadece kendi alanını kaplar ve her yerde değildir. Bu alandan sanki bir fasulye tarlasından geçer gibi geçip ormana giderim ve unutulup gider. Yarım saat içinde bir yıl boyunca kimsenin uğramayacağı yerlere yürüyebilirim ve orada siyaset yoktur çünkü politika puro dumanı gibidir.

Köy, yolların vardığı yerdir. Bir nehrin dö-döküldüğü göl gibi, ana caddenin bir açılımıdır. Yolların kol ve bacaklarını oluşturduğu bir bedendir; bir kavşak noktası, gezginlerin geçiş ve konak yeridir. *Village* kelimesi Latince *villa*dan türemiştir ve *via*, yani yol ya da daha eski *ved* ve *vella* kelimeleri Varro [11] tarafından taşımak anlamındaki *veho*dan türetilmiştir. Çünkü *villa* bir şeylerin getirildiği ve götürüldüğü yerdir. Çete kurarak geçimini sağlayanların *vellaturam facere* aldıkları [12] söylenirdi. Dolayısıyla Latince *vilis* ile bizim *vile* [13] ve *villain* [14] da buradan gelir. Bu da köylülerin ne tür bir yozlaşmaya eğilimi içinde

[11] Ailesi süvari sınıfından olan Romalı yazar Marcus Terentius Varro.
[12] Metinde Latince, *ulaşım vergisi.*
[13] İngilizce *kötülük yapan kişi.*
[14] İngilizce *cani.*

olduklarını göstermektedir. Onlar, kendileri yolculuk yapmasalar da, yanlarından ve üzerlerinden geçen yolların yorgunudurlar.
Bazıları hiç yürümez, bazıları sadece ana caddelerde yürür, pek azı ise arsaların içinden geçer. Yollar, atlar ve iş adamları içindir. Ben bunları nispeten daha az kullanırım, çünkü bunların gittiği herhangi bir meyhaneye, bakkala, ahıra ya da depoya ulaşmak için acelem yoktur. İyi bir binek atıyımdır, ama arabaya koşulmayı tercih etmem. Manzara ressamları yolları belirtmek için insan figürleri kullanırlar. Benim figürümü ise bu şekilde kullanamazlar. Ben eski peygamberler ya da şairler gibi, Manu, Musa, Homeros ve Chaucer'in yürüdüğü gibi, doğaya doğru yürürüm. Siz buna Amerika diyebilirsiniz ama bu Amerika değildir; onun kaşifi ne Americus Vespucius, ne Kolomb, ne de diğerleridir. Gördüğüm tüm sözde Amerikan tarihlerinden daha çok mitolojide bulunur.
Ancak, artık neredeyse kapanmış oldukları için, sanki bir yerlere varıyorlarmış gibi yürünmeye değer birkaç eski yol vardır. Mesela bence artık Marlborough'ya çıkmayan - tabii beni götürdüğü bu yer

Marlborough değilse -Eski Marlborough Yolu. Burada ondan bahsetmekten çekinmiyorum çünkü zannederim her kasabada bunun gibi bir iki yol vardır.

ESKİ MARLBOROUGH YOLU

Bir zamanlar define aradıkları,
Ama asla bulamadıkları;
Bazen Martial Miles'ın
Tek sıra halinde yürüdüğü,
Ve Elijah Wood'un,
Korkarım boşuna:
Başka hiç kimse,
Elisha Dugan'dan başka-
Yabani alışkanlıkların,
Kekliklerin ve tavşanların adamı.
Hiçbir tasası olmayan
Tuzaklar kurmaktan başka,
Yapayalnız yaşayan,
Bıçak kemiğe dayanmış halde
Ve hayatın en tatlı olduğu
Sürekli yemek yenen yerde.
Bahar kanımı kaynattığında
Yola çıkma arzusuyla,
Yeterince çakıl bulabilirim
Eski Marlborough Yolu'nda.
Kimse bu yolu tamir etmez,
Çünkü kimse aşındırmaz;
Yaşayan bir yoldur,
Hıristiyanların deyişiyle.
Fazla olmaz
Bu yola giren,
Sadece misafirleri
Irishman Quin'in.

Nedir, nedir
Bir istikametten başka,
Ve sadece bir yerlere
Gitme ihtimalinden başka?
Taştan büyük yol gösterici işaretler,
Ama hiç yolcu yoktur;
Kasabaların anıt mezarları
Taçlarında isimleri.
Gidip görmeye değer

Nerede OLABİLİRSİN.
Hangi kral
Yaptı bunu,
Hâlâ merak ediyorum;
Nasıl ve ne zaman,
Hangi meclis üyesi tarafından,
Gourgas ya da Lee mi,
Clark ya da Darby mi?
Büyük bir çabanın eseridir
Ebedi olması için yapılmış;
Taştan boş tabletler,
Bir yolcunun önünde inleyebileceği,
Ve tek bir cümlede
Bilinen her şeyi kazıyabileceği,
Başka birinin gelip okuyabileceği,
Tam da ihtiyaç duyduğu bir anda.
Bir ya da iki mısra biliyorum
Buraya uygun,
Ülkenin tamamında
Yaşayabilen bir edebiyat
Bir insanın hatırlayabileceği
Bir sonraki Aralık'a kadar,
Ve baharda tekrar okuyabileceği,
Buzlar eridikten sonra.
Hayal dünyanı açıp
Evinden çıkınca,

Dünyayı dolaşabilirsin
Eski Marlborough Yolu'yla.

Şu anda bu yöredeki arazilerin büyük bölümü hâlâ özel mülk değildir; manzara sahipsizdir ve yayalar nispeten özgürdür. Ama herhalde bir gün buralar da sadece birkaç kişinin kısıtlı ve ayrıcalıklı bir şekilde sefasını süreceği bir mesire yeri olarak parsellenecektir. İşte o zaman çitler çoğalacak ve insanların UMUMİ yoldan ayrılmasını engellemek için tuzaklar ve daha başka makineler keşfedilecek, Tanrı'nın yarattığı yeryüzü üzerinde yürümek bir beyefendinin topraklarına izinsiz girmek anlamına gelecektir. Bir şeyden yalnız başına keyif almak çoğu zaman ondan gerçekten alınabilecek olan keyiften kendini mahrum bırakmaktır. O halde kötü günler gelmeden fırsatlarımızı iyi değerlendirelim.

Neden bazen hangi yöne doğru yürüyeceğimize karar vermekte zorlanırız? Bence Doğa kendimizi şuursuzca ona teslim ettiğimiz takdirde bize doğru yönü gösterecek belli belirsiz bir manyetizmaya sahiptir. Hangi yöne yürüdüğümüz bizim için önemsiz değildir. Doğru bir yol vardır; ama gaflet ve aptallık nedeniyle yanlış yola

sapmaya son derece meyilliyizdir. Gerçek dünyada hiç çıkmamış olduğumuz ve içsel ve ideal dünyamızda çıkmayı çok sevdiğimiz o yolu sembolize eden bu yürüyüşe çıkmak isteriz ve elbette bazen yönümüzü seçmekte zorlanırız. Çünkü bu yol zihnimizde henüz tam olarak belirmemiştir.

Yürüyüş yapmak için evden çıktığımda, henüz adımlarımı ne yöne atacağım belli değilken, kararı içgüdülerime bırakırım ve size garip ve saçma gelebilir ama kendimi eninde sonunda ve kaçınılmaz bir şekilde güneybatı yönüne, o yöndeki bir koruluk ya da çayıra, terk edilmiş bir meraya ya da bir tepeye doğru yürürken bulurum. İbremin sabitlenmesi zaman alır, birkaç derece oynayabilir ve evet, her zaman güneybatıyı göstermez ve buna izin veririm. Ama daima batı ile güney-güneybatı arasında bir yeri gösterir. Benim için gelecek o yöndedir ve o taraftaki araziler daha el değmemiş ve zengin görünür. Yürüyüşlerimin sınırları bir çembere değil daha ziyade bir parabole ya da eskiden geri dönmeyen birer eğri şeklinde oldukları düşünülen gezegen yörüngelerine benzer. Merkezinde güneş yerine evimin bulunduğu yörüngem batıya

doğru açılır. Bazen on beş dakika boyunca kararsız bir şekilde dönüp durur ve sonunda, belki bininci defa, güneybatı ya da batıya doğru yürümeye karar veririm. Doğuya ancak mecbur kalırsam, batıya ise özgür irademle giderim. Beni o tarafa götüren bir iş yoktur. Doğuda güzel peyzajlar ya da yeterince yabanıllık ve özgürlük bulabileceğime inanmakta zorlanırım. O yönde yürüme düşüncesi beni heyecanlandırmazken batıya baktığımda ufukta gördüğüm ormanın, güneşin battığı yere kadar kesintisiz bir şekilde uzandığına ve o tarafta beni rahatsız edecek bir kasaba ya da şehirle karşılaşmamın pek olası olmadığına inanırım. Bir tarafımda şehir, diğer tarafta yaban; burada yaşadığım müddetçe şehirden gittikçe uzaklaşacak, yabana yaklaşacağım. Bu türden bir eğilimin hemşerilerim arasında yaygın olduğuna inanmasam bu konuya bu derece vurgu yapmazdım. Avrupa'ya doğru değil Oregon'a doğru yürümem gerekiyor. Ulus olarak o yöne doğru hareket ediyoruz ve insanlığın da doğudan batıya doğru ilerlediğini söylemek mümkün. Son birkaç yıldır güneydoğu yönünde, Avustralya'ya

doğru bir göç yaşanmaktaysa da bunun etkilerinin geriletici olduğu ve birinci nesil Avustralyalıların ahlaki ve fiziksel özelliklerine bakılırsa bunun başarılı bir deney olmadığı görülüyor. Doğulu Tatarlar Tibet'in batısında hiçbir şey olmadığını düşünürler. "Dünya orada biter," derler; "ötesi uçsuz bucaksız bir denizdir." Onların yaşadığı yer tam anlamıyla Doğu'dur.

İnsan ırkının adımlarını geriye doğru takip ederek tarihi öğrenmek ve sanat ve edebi-edebiyat eserlerini incelemek için doğuya, geleceğe gidercesine girişimci ve maceracı bir ruh ile batıya gideriz. Atlas Okyanusu bize Eski Dünya'yı ve kurumlarını unutma fırsatı veren bir Lethe [15] akıntısıdır. Bu sefer başarılı olamazsak *Styx*'in [16] kıyılarına varmadan önce ırkımızın son bir şansı daha vardır: Atlas Okyanusu'ndan üç kat daha geniş olan Büyük Okyanus Lethe'si.

İnsanın en kısa yürüyüşlerinde bile ırkının genel hareketine uyum göstermesi ne kadar dikkate değer ya da ne derece bir tuhaflık göstergesidir bilmiyorum. Ancak kuşlar ve

[15] Yunan mitolojisinde ölüler dünyasına (Hades) giren ruhlar Lethe nehrinden geçerek geçmiş hayatlarını unuturlar. Edebi eserlerde unutkanlık verici şeyleri ifade etmek için sıklıkla kullanılır.

[16] Yunan mitolojisinde Hades ile yeryüzü arasında sınır oluşturan nehrin ve Hades nehirlerinin birleşerek oluşturduğu bataklığın ismidir. Tek tanrılı dinlerdeki cehennemin karşılığı olarak kullanılmaktadır.

dört ayaklılardaki göç içgüdülerine benzer bir şeyin, ki böyle bir içgüdünün bazen sincapları da etkilediği, onları toplu ve gizemli bir harekete sevk ettiği, anlatılanlara göre her birinin bir ağaç parçası üzerine binip kuyruklarını yelken gibi kaldırarak en geniş nehirleri geçtikleri, daha dar geçişlerde ölülerini köprü olarak kullandıkları görülür; bahar aylarında evcil sığırlarda görülen ve kuyruklarının kurtlandığı şeklinde yorumlanan azgınlığa benzer bir şeyin, hem ulusları hem de bireyleri sürekli olarak ya da zaman zaman etkilediğini biliyorum. Kasabanın üzerinden geçen her yaban kazı sürüsü gayrimenkul fiyatlarını mutlaka etkiler ve emlakçı olsaydım muhtemelen bu rahatsızlığı göz önünde bulundurmam gerekirdi.

"Sonra halk hacca gitmek ister,
Hacılar ise bilinmeyen sahiller bulmak." [17]

Tanık olduğum her günbatımı bana, güneşin gidebildiği kadar uzak ve güzel bir Batı'ya gitme isteği verir. Güneş her gün batıya doğru göç eder gibi görünür ve bizi de kendisini takip etmemiz için baştan

[17] 14. Yüzyılda yazılmış olan *Canterbury Hikayeleri* adlı eserden alıntıdır.

çıkarır. Uluslarımızın takip ettiği Büyük Batılı Önder odur. Gece boyunca, her ne kadar buhardan ibaret olsalar da, en son onun ışınlarıyla varaklanmış olan ufuktaki o dağ sırtlarını hayal ederiz. Bir tür yeryüzü cenneti olan Atlantis adası ve Hesperidlerin [18] adaları ve bahçelerinin antik insanlar için gizem ve şiirle sarmalanmış bir Muhteşem Batı olduğu anlaşılmaktadır. Günbatımında gökyüzüne bakarken Hesperidlerin bahçe-bahçelerini ve tüm o fablların doğduğu yeri hayal etmemiş olan var mıdır?

Kolomb batıya doğru gitmek için kendinden öncekilerden çok daha kuvvetli bir dürtü hissetmiştir. Bu dürtüye boyun eğdiğinde ise Kastilya ve Leon için Yeni Bir Dünya keşfetmiştir. O zamanlar insan sürüleri taze çayırların kokusunu çok uzaklardan alıyorlardı;

"Ve şimdi güneş bütün tepelerin üzerine yayıldı,
Ve şimdi batıdaki körfezin içine düştü;
Sonunda O kalktı ve mavi gömleğini çekti;
Yarın taze ormanlara ve yeni çayırlara." [19]

Devletlerimizin kapladığı alana eşit büyüklükte ve ürünleri bakımından

[18] Yunan mitolojisinde güneşin battığı yerin perilerine verilen isim.
[19] 1637 yılında yazılmış Lycidas adlı şiirden alıntıdır.

böylesine verimli, zengin ve çeşitli, aynı zamanda da Avrupalıların yerleşimine bu kadar uygun bir yer dünyada başka nerede bulunabilir? Bunlardan sadece bazılarını bilen Michaux şöyle diyor: "Kuzey Amerika'daki büyük ağaç türlerinin sayısı Avrupa'dakinden çok daha fazladır. ABD'de boyu dokuz metreyi geçen tür sayısı 140'dan fazla iken Fransa'da bu boya erişebilen ancak 30 tür bulunmaktadır." Kendisinden sonraki botanikçiler de onun bu gözlemini fazlasıyla doğrulamıştır. Humboldt gençliğinin tropikal bitki örtüsü hayallerinin peşinden Amerika'ya gelmiş ve bu hayalini dünyanın en büyük yaban alanı olan ve kendisinin oldukça çarpıcı ve etkili bir dille tasvir ettiği Amazon'un ilkel ormanlarında, en mükemmel haliyle yakalamıştır. Avrupalı coğrafyacı Guyot daha da ileri gitmiştir-benim peşinden gitmeyeceğim kadar ileri gitmiştir ama şu sözüne katılıyorum: "Bitkinin hayvan için yaratılmış olması, bitkiler aleminin hayvanlar alemi için yaratılmış olması gibi, Amerika da Eski Dünya insanı için yaratılmıştır... Eski Dünya insanı yola koyulur. Asya'nın dağlık arazilerinden çıkıp duraklaya duraklaya Avrupa'ya doğru iner.

Her adımında bir öncekinden daha üstün yeni bir medeniyete, daha büyük bir kalkınma gücüne sahip olur. Atlas Okyanusu'na vardığında bilinmezlerle dolu, sınırlarını bilmediği bu okyanusun kıyısında durur ve bir süre eski ayak izlerinin üstünden geçer." Avrupa'nın zengin topraklarını tükettikten ve tazelendikten sonra "geçmiş çağlarda olduğu gibi batıya yönelik maceracı kariyerine yeniden başlar." Şu ana kadar, Guyot.

Bu batı dürtüsünün Atlas Okyanusu engeli ile karşılaşması sonucunda modern zamanların ticaret ve teşebbüsleri doğmuştur. 1802 yılında *Travels West of the Alleghenies* (Allegheny Dağlarının Batısına Yolculuk) adlı eserinde genç Michaux, yeni Batı yerleşimlerinde en sık sorulan soru "'Dünyanın neresinden geldin?'dir. Sanki bu geniş ve verimli topraklar doğal olarak dünya halklarının buluşma noktası ve ortak vatanıymış gibi." der.

Eski bir Latince kelime kullanmak gerekirse, *Ex Oriente lux; ex Occidente FRUX* diyebilirim: Işık Doğu'dan, meyve Batı'dan.

İngiliz gezgin ve Kanada Genel Valisi [20] Sör Francis Head'e göre "Yeni Dünya'nın kuzey ve güneyinde Doğa, eserlerini sadece daha geniş ölçeklerde çizmekle kalmamış, bu resmi Eski Dünya'yı betimlemek ve güzelleştirmek için kullandığı renklerden daha parlak ve daha değerli renklerle boyamıştır… Amerika semaları çok daha yüksek görünür, gökyüzü daha mavi, hava daha temiz, soğuk daha şiddetli, ay daha büyük, yıldızlar daha parlak, gök gürültüsü daha gürültülü, şimşekler daha parlak, rüzgâr daha güçlü, yağmur daha hızlı, dağlar daha yüksek, nehirler daha uzun, ormanlar daha büyük, ovalar daha geniştir." Dünyanın bu bölümü ve ürünleri hakkında Buffon'un anlattıklarına karşı çıkmak için en azından bu beyan yeterlidir.

Bir zamanlar Linnaeus "*Nescio quae facies laeta, glabra plantis Americanis*" (Amerika'nın bitkileri kadar keyifli ve hoş başka bir şey var mı bilmiyorum) demiş ve bence bu ülkede, Romalıların deyişiyle *Africanae bestiae*, Afrikalı canavar yoktur ya da en fazla birkaç tane vardır ve bu yönden de insan yerleşimine bilhassa uygundur. Bize

[20] İngiliz Milletler Topluluğu'ndaki devletlerde kraliçeyi temsil eden üst düzey devlet görevlilerine verilen ünvan.

söylenene göre Doğu Hindistan'daki Singapur kentinin merkezine üç kilometre mesafede her yıl birkaç kişi kaplanlar tarafından yakalanmaktayken Kuzey Amerika'nın neredeyse her yerinde, yolcular yabani canavarlardan korkmadan gece ormanda yatabilmektedir.

Bunlar cesaret verici beyanlardır. Burada ay Avrupa'dakinden daha büyük görünüyorsa herhalde güneş de daha büyük görünüyordur. Amerika semaları çok daha yüksek ve yıldızlar daha parlak görünüyorsa sanırım bu, buradaki insanların felsefe, şiir ve din alanlarında bir gün erişebileceği seviyeyi sembolize etmektedir. Açıklamak gerekirse, belki de, Amerikan zihninin manevi semaları da aynı derece yüksek ve orada parlayan işaretler de o derece parlak görünüyorlardır. Çünkü bence iklimin insan üzerinde bu tür bir etkisi vardır; dağ havasında ruhu besleyen ve ilham veren bir şeyler olması gibi. Bu etkiler altında insan hem entelektüel hem de fiziksel olarak daha üstün bir mükemmelliğe ulaşmaz mı? Ya da insanın ömründe kaç sisli gün yaşadığı önemsiz midir? Sanıyorum düşüncelerimiz gökyüzümüz gibi daha net, daha taze ve daha havai, bizler daha yaratıcı

olacağız-anlayışımız ovalarımız gibi daha kapsamlı ve geniş - aklımız gök gürültümüz ve şimşeklerimiz, ırmaklarımız ve dağlarımız ve ormanlarımız gibi daha büyük ölçekli - ve kalplerimiz iç denizlerimiz ile aynı büyüklük, derinlik ve görkemde olacaktır. Belki de yolcular yüzümüze baktıklarında ne olduğunu bilemedikleri bir şey, *laeta* ve *glabra*, neşeli ve dingin, bir şey görecektir. Yoksa dünya neden dönüyor, neden Amerika keşfedildi ki?

Amerikalılara şunu söylememe aslında gerek yok:

"İmparatorluğun yıldızı Batıya doğru sey-seyreder." [21]

Gerçek bir yurtsever olarak, Adem'in cennetteki durumunun taşralıların bu ülkedeki durumundan daha iyi olduğunu düşündüğüm için utanç duymalıyım.

Massachusetts'te bizler sadece New England'ı sevmekle kalmayız. Her ne kadar Güney'e yabancılaşmışsak da Batı'yı severiz. Genç oğulların evi oradadır; mirasları için İskandinavyalılarla birlikte denize açılmışlardır. İbranice öğrenmek

[21] Andrew Melrose'un Amerika kıtasının yabanıllığı ile insanlığın kalkınmacılığı arasındaki çatışmaya dikkat çeken 1867 tarihli tablosunun adı.

için artık çok geç, günümüzün argo dilini anlamak bile bundan daha önemli.
Birkaç ay önce Ren nehrini görmeye gittim. Orta Çağ'dan kalma bir rüya gibiydi. Neredeyse bir hayal dünyasındaymışım gibi tarihi sularının üzerinde, Romalılar tarafından inşa edilmiş ve daha sonra gelen kahramanlarca tamir edilmiş köprülerin altından, isimleri sanki birer şarkı gibi gelen ve her biri bir efsaneye konu olmuş eski kentler ve şatolardan geçtim. Sadece tarih kitaplarından tanıdığım Ehrenbreitstein, Rolandseck ve Coblentz karşımda duruyordu. En çok ilgimi çeken kalıntılar bunlar oldu. Nehrin sularından ve sarmaşıklarla kaplı tepe ve vadilerden, Kutsal Topraklar'a gitmek için yola çıkan haçlı askerlerinin seslerine benzer, belli belirsiz bir müzik yükseliyor gibiydi. Epik bir çağa yolculuk yapmış gibi bu büyünün etkisi altında yol aldım ve kahramanlık havasını içime çektim.
Bundan kısa bir süre sonra bu kez Mississippi'yi görmeye gittim. Bugünün gözüyle nehirden yukarı çıkarken ve buharlı gemilerin odun toplayışını gördüğümde, kurulan şehirleri sayarken, Nauvoo'nun taze yıkıntılarına bakarken, batıya doğru

gitmek için nehirden geçen Kızılderilileri seyrederken, tıpkı daha önce Moselle'ye hayranlıkla baktığım gibi Ohio ve Missouri'ye bakarken ve Dubuque ve Wenona'nın Uçurumu efsanelerini dinlerken - yine de geçmiş ve bugünden çok geleceği düşünürken -bunun başka türlü bir Ren akıntısı olduğunu gördüm; henüz şatoların temelleri atılmamış ve ünlü köprüler henüz inşa edilmemişti ve hissettim ki biz farkında olmasak bile İŞTE BU, O EPİK ÇAĞIN TA KENDİSİYDİ. Çünkü kahramanlar genellikle en sıradan ve en silik insanlardan çıkar.

Sözünü ettiğim Batı aslında Yaban'ın diğer bir adıdır ve söylemeye hazırlanmakta olduğum şey Yabanıllığın Dünya'nın korunması olduğudur. Her ağaç Yaban'ı bulmak için liflerini uzatır. Kentler onu ithal etmek için her fiyatı ödemeye hazırdır. İnsanlar onun için çift sürer ve yelken açarlar. İnsana güç veren ilaç ve kabuklar ormandan ve yabanıllıktan gelir. Atalarımız vahşiydiler. Romulus ve Remus'un bir kurt tarafından emzirilmesi hikayesi anlamsız bir fabl değildir. Bütün şanlı devletlerinin kurucuları besin ve güçlerini benzer bir yabani kaynaktan edinmiştir.

İmparatorluğun çocukları ise kurtlar tarafından emzirilmedikleri için kuzey ormanlarının kurtlar tarafından emzirilmiş çocukları tarafından fethedilmiş ve yerlerinden edilmişlerdir.
Ben ormana ve çayıra ve mısırın büyüdüğü geceye inanıyorum. Çayımıza baldıran, ladin ya da mazı katmamız gerek. Güç kazanmak için yemek ve içmek ile sırf oburluktan yemek içmek aynı şey değildir. Hottentolar Afrika ceylanı ve diğer antiloplarının iliklerini çiğ olarak zevkle emerler. Kuzeyli Kızılderililerden bazıları Arktik geyiğin iliğini ve bazı organlarını, mesela boynuzların yumuşak uçlarını çiğ yerler. Bu noktada belki de Parisli aşçıları geçerler. Genellikle sobaya atılan artıkları yerler. İnsanı adam etmek için çiftlik danası ve mezbaha domuzundansa muhtemelen bu daha iyidir. Bana bakışları karşısında hiçbir medeniyetin duramadığı bir yabanıllık verin-sanki Afrika ceylanlarının çiğ ilikleriyle besleniyormuşuz gibi.
Orman ardıç kuşunun yaşam alanına bitişik ve şahsen göç etmek isteyebileceğim bazı yerler var-henüz hiçbir göçmenin konmadığı ama havasına alışkın olduğumu düşündüğüm yabani topraklar.

Afrikalı avcı Cumming, eland antiloplarının ve çoğu antilobun öldürüldükten hemen sonra derilerinden ağaç ve ot kokularından oluşan çok tatlı bir parfüm yaydığını söyler. Tüm insanların yabani antiloplar gibi olmasını, onlar kadar doğanın bir parçası olmasını, insan bedeninin duyularımıza tatlı bir şekilde doğanın varlığını ilan etmesini ve en sık uğradığı doğa parçalarını anımsatmasını isterdim. Avcının paltosundan misk faresi kokusu yayıldığında bile onu kınama ihtiyacı hissetmem. Benim için bu koku tüccarın ya da âlimin kıyafetlerinden yayılan kokudan daha tatlıdır. Onların dolaplarına girip cübbelerini elediğimde ziyaret ettikleri çimenlikleri ve çiçekli çayırları değil tozlu ticaret borsalarını ve kütüphaneleri hatırlarım.

Esmer bir ten son derece saygındır ve belki de yanık tenin rengi insana-bir orman müdavimine-beyazdan daha çok yakışır. "Soluk beyaz adam!" Afrikalıların ona acıdıklarına eminim. Doğa bilimci Darwin şöyle der: "Bir Tahitilinin yanında yıkanan bir beyaz, açık tarlalarda büyüyüp serpilen güzel koyu yeşil bir bitkinin yanında

bahçıvanın sanatıyla özellikle beyazlatılmış bir bitkiye benzer."
Ben Jonson şöyle haykırıyor:

"Güzel olan iyi olana ne kadar da yakın!"

Ben ise şöyle diyorum:

"YABANİ olan iyi olana ne kadar da yakın!"

Yaşam yabanıllıkla uyumludur. En canlı olan şey en yabani olandır. Henüz insana boyun eğdirilmemiş olanın varlığı insanı ferahlatır. Sürekli ilerleyen ve hiç soluklanmadan çalışan, hızla büyüyen ve hayattan beklentileri sınırsız olan kişi, kendini daima yeni bir ülkede ya da yabanda, etrafı yaşamın hammaddeleriyle sarılmış durumda bulacaktır. İlkel orman ağaçlarının yere düşen dallarının üzerine tırmanacaktır.
Benim için umut ve gelecek, çimenlikler ve ekili tarlalarda, kasaba ve şehirlerde değil, geçit vermez ve titrek bataklıklardadır. Bir ara satın almayı düşündüğüm bir çiftliği neden bu kadar beğendiğimi düşündüğümde beni cezbeden şeyin sadece birkaç metrekarelik geçilmez ve dipsiz bir bataklık - arazinin köşesinde doğal bir

çöküntü - olduğunu fark ettim. Gözümü kamaştıran mücevher oydu. Geçimimin daha büyük bir bölümünü köydeki ekili bahçelerden değil memleketimin çevresindeki bataklıklardan sağlıyorum. Yeryüzünün bu hassas bölümlerini örten cüce andromeda (*Cassandra calyculata*) öbekleri benim için en zengin çiçek bahçeleridir. Botanik bilimi titreyen bataklığın üzerinde yetişen bu çalıların isimlerini söylemekten öteye gidemez-yüksek maviyemiş, bileşik salkımlı andromeda, dağdefnesi, açelya ve rhodora. Sık sık evimin önündeki bu sıkıcı kırmızı çalılardan kurtulmayı, saksı ve bordürleri, başka yerden getirilmiş ladini ve pencere önündeki çiçekliği, hatta çakıl kaplı yolları kaldırmayı düşünüyorum-kiler kazılırken çıkan kumun üzerine dökülmüş birkaç araba toprak yerine penceremin altında bu verimli alanın olmasını isterdim. Neden evimi, oturma odamı, ön bahçem dediğim bu kötü Doğa ve sanat örneğinin, bu yavan antikalar yığının arkası yerine, bu bataklığın arkasına koymayayım ki? Marangoz ve taş ustasının arkasından ortalığı toplamak ve güzel bir görüntü yaratmak oldukça çaba gerektirir ve bu çaba evde oturanlar kadar

yoldan geçenler içindir. En güzel bahçe çiti bile benim için asla ilginç bir nesne olmamıştır; en detaylı süsler, palamut başları falan, beni hemen yormuş ve iğrendirmiştir. Pencere pervazlarınızı bataklığın dibine kadar getirin (her ne kadar kiler için en uygun yer olmasa da) o zaman o taraftan insanların erişimi olmayacaktır. Ön bahçeler içine girmek için değil olsa olsa içinden geçmek içindir ve pekala arkadan da giriş yapılabilir.

Evet, insan sanatının elde ettiği en güzel bahçenin bulunduğu mahallede yaşamakla Kasvetli Bir Bataklık arasında bir seçim yapmam istenseydi kesinlikle bataklığı seçerdim ve bu yüzden huysuzun teki olduğumu düşünebilirsiniz. Benim için gösterdiğiniz çabalar nasıl da boşunaymış yurttaşlar!

Benim moralim dışarıdaki kasvetle doğru orantılı olarak yükselir. Bana okyanus, çöl ya da yabanıllık gerek! Çöldeki temiz hava ve yalnızlık nem ve bereket ihtiyacını bastırır. Gezgin Burton bu konuda şöyle der: "İnsanın MORALİ düzelir; içten ve samimi, misafirperver ve dürüst olunur... Çölde alkollü içecekler insanın sadece midesini bulandırır. Tamamıyla hayvani bir

varoluş çok daha eğlencelidir." Tataristan steplerinde uzun süre yolculuk etmiş olan-olanlar "Ekili topraklara geri döndüğümüzde medeniyetin gerginliği, kargaşası ve hengamesi bizi sıkıştırdı ve boğdu; sanki nefes alamıyorduk ve her an havasızlıktan ölmek üzereymişiz gibi hissediyorduk." derler. Kendimi eğlendirmek istediğimde en karanlık, en balta girmemiş, en uçsuz bucaksız ormanları ve yurttaşların gözünde en kasvetli bataklıkları ararım. Bataklıklar bebenim için kutsal yerlerdir - bir *sanctum sanctorum* [22] -Doğa'nın gücü orada, iliği oraorasıdır. Orman bakir bir humus tabakasının üzerini örter ve bu toprak hem insan hem de ağaçlar için iyidir. Bir çiftliğin sağlığı için nasıl bol miktarda gübre gerekiyorsa insanın sağlığı için de dönümlerce çayır manzarası gerekir. Beslendiği güçlü etler oradadır. Bir kasaba, içinde yaşayan dürüst insanlarla değil, etrafındaki orman ve bataklıklarla kurtulur. Bir kasabada çürümekte olan ilkel bir ormanın üzerinde başka bir ilkel orman dalgalanıyorsa, o kasaba sadece mısır ve patates değil gelecek çağlar için şairler ve

[22] Metinde Latince, kutsalların kutsalı.

felsefeciler yetiştirmek için de uygundur. Homeros ve Konfüçyüs ve diğerleri böyle topraklarda yetişmiş, çekirge ve vahşi bal ile beslenen Reformcu [23] böyle bir yabanıllık-yabanıllıktan gelmektedir.

Yabani hayvanların korunması genellikle bunların yaşaması ya da saklanmaları için bir orman yaratılması anlamına gelir. Aynı şey insan için de geçerlidir. 100 yıl önce sokaklarda kendi ormanlarımızdan soyulmuş ağaç kabukları satarlardı. Bence tam da bu ilkel ve dayanıklı ağaçların üzerinde, insanın düşünce liflerini sertleştiren ve güçlendiren bir tabaklayıcı öz bulunmaktadır. Ah! Şimdiden memleketimin nispeten yozlaşmış şu günleri için irkiliyorum. Artık şöyle elle tutulur kalınlıkta bir kabuk toplayamazsınız ve katran ya da terebentin üretmiyoruz.

Medeni uluslar - Yunanistan, Roma, İngiltere - çok eskiden oldukları yerde çürümüş olan ilkel ormanlar sayesinde hayatta kalmışlardır. Ancak toprak tükenmediği sürece hayatta kalabilirler. İnsan kültürüne yazıklar olsun! Bitkisel humus tabakasını tüketmiş ve atalarının

[23] Yazarın 1846 yılında kaleme aldığı *Reform ve Reformcular* adlı denemeye atıfta bulunduğu düşünülebilir.

kemiklerinden gübre yapmak zorunda kalmış bir ulustan ne beklenir ki. Böyle bir toplumda şair ancak kendi fazla yağlarıyla, filozof ise kendi kemik ve iliğiyle beslenebilir.

"Bakir toprakları işlemek" Amerikalıların görevidir ve "burada tarım, başka yerde görülmemiş düzeylere ulaşmıştır" diyorlar. Bence çiftçi, sırf çayırı kurtardığı için bile Kızılderiliyi yerinden eder ve bu yolla kendisini daha güçlü ve bazı yönlerden daha doğal kılar. Geçen gün bir adam için 664 metrelik düz bir çizginin ölçümünü yapıyordum. Çizgi dosdoğru, girişinde Dante'nin cehennemin girişinde okuduğu kelimeler - "Tüm umutları bırak ve öyle gir", yani buradan çıkmak konusundaki umutlarını - yazılı olabilecek bir bataklıktan geçiyordu. Bir keresinde, bir kış günü bu arazide, işverenimin gerçek anlamda boğazına kadar gömülmüş olduğunu ve canını kurtarmak için çırpındığını gördüm. Tamamen suyun altında olduğu için ölçümünü yapamadığım benzer bir bataklığı daha vardı ve bununla birlikte uzaktan ÖLÇTÜĞÜM üçüncü bir bataklık hakkında bana, içgüdülerine sadık kalarak, buradaki çamurdan dolayı bu bataklıktan

asla ayrılamayacağını söylemişti. Ki bu adam 40 ay içinde arazinin tamamını bir hendekle çevrelemek ve burayı küreğinin sihriyle kurtarmak istiyordu. Ona ancak türünün bir örneği diyebilirim.

En büyük zaferlerimizi kazandıran ve aile yadigarı olarak babadan oğula geçmesi gereken silahlarımız kılıç ve mızraklarımız değil sayısız çayırın kanı ile boyanmış ve sayısız sıkı dövüşülmüş tarlanın tozu ile kirlenmiş tırpanlar, çim kalıbı kesiciler, beller ve çapalardır. Aynı rüzgârlar Kızılderililerin mısırlarını çayırlara doğru üflemiş ve ona izleme becerisine sahip olmadığı bir yol göstermiştir. Onun elinde kendisini toprağa bağlamayacak istiridye kabuklarından başka bir alet yoktur. Çiftçi ise saban ve bel ile silahlanmıştır.

Edebiyatta bizi çeken tek şey yabandır. Sıkıcılık evcilliğin diğer adıdır. Bize zevk veren şey Hamlet ve İlyada'daki, ve tüm kutsal yazıtlar ve mitolojilerdeki, okulda öğrenilmeyen vahşi, özgür ve yaban düşüncedir. Nasıl ki yaban ördeği evcillerinden daha çevik ve güzelse, aynı şekilde çayırların üzerinde yağan çiğin içinde kanat çırpan yabani-yeşilbaşlı-düşünce de öyledir. Gerçek anlamda iyi bir

kitap Batı bozkırlarında ya da Doğu'nun vahşi ormanlarında keşfedilmiş bir çiçek kadar doğal, o kadar beklenmedik ve esrarengiz şekilde güzel ve mükemmeldir. Deha, ırkımızın ocağında yakılmış ve daha gün ışımadan sönüp giden bir mum değil, şimşek çakması gibi karanlığı görünür yapan-ve belki de bilginin tapınağını yıkabilecek-bir ışıktır.

Halk ozanlarının zamanından Göl Şairle-Şairleri'ne kadar - Chaucer ve Spenser ve Milton, ve hatta Shakespeare dahil -İngiliz edebiyatında böyle taptaze ve bu anlamda vahşi bir esinti bulunmaz. Özünde Yunanistan ve Roma'yı yansıtır şekilde ehli ve medeni bir edebiyattır. Yabanıllığı yaş bir ağaç, [24]yabani insanı bir Robin Hood'dur. Doğa'ya karşı arkadaşça sevgi bol bulunur ama Doğa'nın kendisine pek yer verilmez. Günlüklerinde yabani hayvanların soyunun tükendiği zamanlar yazılıdır ama içindeki yabani insanın soyunun ne zaman tükendiği yazılı değildir. Humbolt'un bilimi başka, şiir başkadır. Günümüzün şairleri bilimin keşiflerine ve insanlığın edindiği bilgi birikimine rağmen

[24] Yaş ağaç anlamına gelen *green wood* aynı zamanda yeşil orman anlamıyla Robin Hood'un yaşadığı ormanın adıdır.

Homeros'tan daha avantajlı durumda değildir.

Doğa'yı betimleyen edebiyat nerede? Böyle bir şair rüzgârları ve nehirleri hizmetine sokup kendi adına konuşturabilirdi. Çiftçilerin donup kabaran pınarlara kazıklar çakmaları gibi, kelimeleri ilkel anlamlarına çakabilen, kelimeleri kullandığı sıklıkla türetebilen, köklerine yapışan topraklarla birlikte söküp sayfalarına ekebilen biri olurdu. Sözleri öyle doğru ve taze ve doğal olurdu ki bir kütüphanede iki küflü sayfa arasında yarı boğulmuş şekilde yatıyor olsalar da baharın yaklaşması ile açılan filizler gibi açılırlardı-evet, etraflarındaki Doğa'ya sevgi duyan sadık okuyucular için kendi türleri gibi her yıl orada çiçeklenip meyve vermek için.

Yaban için böyle bir özlem duygusunu gerektiğince aktaran bir şiir bulamıyorum. Bu yönden yaklaşıldığında en iyi şiir ehlidir. Antik ya da modern herhangi bir edebiyatta benim bile tanışık olduğum Doğa'ya dair, beni memnun edecek bir tasviri nerede bulabilirim bilmiyorum. Hiçbir August ya da Elizabet çağının, kısacası hiçbir kültürün vermeyeceği bir şey istediğimi anlayacaksınız. Buna en çok yaklaşan şey

mitolojidir. En azından Yunan mitolojisi, İngiliz edebiyatına kıyasla ne kadar da verimli bir Doğa'da kök salmıştır! Toprakları tükenmeden önce, fantezi ve hayal gücü çürümeden önce, Eski Dünya'nın ürettiği ekin mitolojidir ve bakir enerjisinin yok edilmediği yerlerde hâlâ ürün vermektedir. Tüm diğer edebiyatlar sadece evlerimizi gölgede bırakan birer karaağaç kadar yaşarken bu, Hebrid adalarının büyük ejder ağacı gibi, insanlık kadar eski ve insanlık hayatta kalsa da kalmasa da yaşayacaktır; çünkü onun üzerinde yeşerdiği toprak diğer edebiyatların çürümesiyle oluşmuştur.

Batı, kendi fabllarını Doğu'nunkilere eklemeye hazırlanıyor. Ganj, Nil ve Shine vadileri ürünlerini vermiştir ve Amazon, Plate, Orinoco, St. Laerence ve Mississippi vadilerinin ne ürünler vereceği henüz bilinmemektedir. Belki de çağlar sonra, Amerikan özgürlüğü geçmişe ait bir rüya haline geldiğinde - çünkü bir bakıma bugüne ait bir rüyadır -dünyadaki şairler Amerikan mitolojisinden ilham alacaklardır.

Yabani insanların en çılgın hayalleri bile, her ne kadar İngiliz ve Amerikalılar

arasında bugün yaygın olan anlayışa uygun olmasalar da, daha az doğru değildir. Bazı doğrular sağduyuya cazip gelmeyebilir. Do-Doğa'da lahanaya yer olduğu kadar yaban asmasına da yer vardır. Bazı doğruların ifade edilmesi geçmişi hatırlatırken-bazıları deyim yerindeyse sadece AKLA UYGUNdur - bazıları ise gelecekten haber verir. Hatta bazı hastalıklar sağlığın habercisidir. Jeologlar dev yılan, griffon [25] ve uçan ejderha figürlerinin ve armalarda kullanılan diğer fantastik süslemelerin insan yaratılmadan önce soyu tükenmiş olan türlerin fosillerinde bulunduğunu, dolayısıyla "daha önceki bir organik varoluş durumuna dair belli belirsiz ve şüpheli bir bilgiye işaret ettiklerini" keşfetmişlerdir. Hindular dünyanın bir filin sırtında, filin bir kaplumbağanın sırtında ve kaplumbağanın da bir yılanın sırtında durduğunu hayal etmişlerdir ve her ne kadar bu önemsiz bir tesadüf olabilirse de, Asya'da kısa bir süre önce bulunan bir fosil kaplumbağanın bir fili taşıyacak kadar büyük olduğunu burada belirtmek uygun olur. İtiraf ediyorum ki zaman ve gelişme düzeninin ötesine geçen bu çılgın fantezilere meyilliyim. Bunlar

[25] Kartal kafalı, kanatlı ve aslan vücutlu bir mitolojik yaratık.

aklın en olağanüstü eğlenceleridir. Keklik bezelyeyi sever ama onunla beraber tencereye giren bezelyeleri değil.
Kısacası, iyi olan her şey yabani ve özgürdür. İster bir çalgı ister bir insan sesiyle üretilmiş olsun, bir müzik parçası - örneğin bir yaz gecesi bir borazan sesi diyelim - yermek anlamında söylemiyorum, yabaniliği ile bana ormandaki vahşi hayvanların çıkardığı sesleri hatırlatır. Yabaniliklerini ancak bu kadar anlayabiliyorum. Bana arkadaş ve komşu olarak ehli değil yabani insanlar verin. Bir vahşinin yabaniliği, iyi insanları ve aşıkları buluşturan hayranlık uyandırıcı yabaniliğin zayıf bir simgesinden başka bir şey değildir.
Evcil hayvanların doğal haklarını tekrar talep edişlerini; komşumun ineğinin her bahar başında merasından kaçıp büyük bir cesaretle, eriyen karların coşturduğu ve genişliği 130 ila 150 metreyi bulan soğuk ve gri nehri yüzerek geçişi gibi orijinal yabani alışkanlıklarını ve güçlerini tamamen kaybetmediklerine dair herhangi bir ipucunu görmeyi bile çok seviyorum. İşte bu Mississippi'yi geçen bufalodur. Bu hareket sürünün gözümdeki - zaten var olan - itibarını arttırır. Yeryüzünün

karnında yatan tohumlar gibi, içgüdü tohumları da inek ve atların kalın derileri altında sonsuza kadar kalır.

Büyükbaş hayvanlarda sportif hareketler beklenmeyen bir durumdur. Bir gün dev sıçanlar, hatta kedi yavruları gibi ortalıkta koşup oynaşan bir düzine öküz ve inek gördüm. Kafalarını sallıyor, kuyruklarını kaldırıyor ve koşarak tepeye çıkıp geri iniyorlardı. Hareketlerinin yanı sıra boynuzlarına da bakarak geyiklerle akrabalıklarını fark ettim. Ama eyvah! Ani bir OHA sesi ile eğlenceleri yarıda kesilir ve geyik etinden dana etine dönüşürler, kasları ve sinirleri bir lokomotif gibi sertleşir. İnsanlığa "Oha!" demiş olan kişi Şeytan'dan başkası olabilir mi? Gerçekten de birçok insan gibi sığırların hayatı da bir çeşit lokomotiflikten ibarettir; her seferinde bir tarafa doğru hareket ederler ve insan, makineleriyle, at ve öküze yaklaşır. Kırbacın değdiği yer o günden beri sakattır. Dana DÖŞünden bahsettiğimiz gibi kıvrak kedigillerden birinin DÖŞünden söz etmek kimin aklına gelir?

Atların ve öküzlerin insana hizmetlerinden önce terbiye edilmeleri, insanların da toplumun itaatkâr üyeleri olmadan önce bir

delikanlılık döneminden geçmeleri gerekmesine seviniyorum. Şüphesiz ki herkes medeniyetin tebaası olmaya aynı derecede uygun değildir ve çoğunluk, köpek ve koyunlar gibi, atalarından kalma bir eğilim nedeniyle ehli diye, diğerlerinin de onlarla aynı düzeye çekilmek için terbiye edilmesi gerekmez. Özünde insanlar birbirlerine benzerler, ama çeşitli olmaları için birkaç farklı düzende yaratılmışlardır. Eğer düşük düzeyde bir iş yapılması gerekiyorsa biri o işi diğeri kadar iyi yapabilir; yüksek düzeyde bir hizmet için ise bireysel üstünlük göz önünde bulundurulmalıdır. Rüzgâr girmesin diye bir deliği herkes kapatabilir, ama bu yazının yazarının sunduğu gibi nadir bulunan bir hizmeti başka biri sunamaz. Konfüçyüs der ki; "Kaplan ve leoparın derisi de tabaklandığında köpek ile koyunun tabaklanmış derisine benzer." Ama ne kaplanları ehlileştirmek ne de koyunları yırtıcı hale getirmek hiçbir kültürde yoktur ve kaplanın derisini tabaklayıp ayakkabı yapmak onun en iyi kullanım biçimi değildir.

Yabancı bir dilde insan isimlerinin bir listesine, mesela askerlerin ya da belirli bir

konuda yazı yazmış olan yazarların isimlerine baktığımda, isimlerin hiçbir anlamı olmadığını bir kez daha hatırlıyorum. Örneğin Menschikoff ismi bende bir fırçadan daha insani bir his uyandırmıyor ve bir sıçanın ismi bile olabilir. Polonyalıların ve Rusların isimleri bize nasıl geliyorsa bizimkiler de onlara öyle geliyordur. Sanki isimlerini çocuk tekerlemelerinden almışlar gibi -IERY FIERY ICHERY VAN, TITTLE - TOL-TAN. Zihnimde yeryüzünde dolaşan vahşi yaratık sürüleri canlanıyor ve çoban bu sürülerin her birine kendi şivesinden kaba saba bir isim vermiş. İnsan isimleri tabii ki BOSE ve TRAY gibi köpek isimleri kadar ucuz ve anlamsızdır.

Bence, felsefi açıdan, insanların topluca adlandırılması daha iyi olurdu. Bireyi tanımak için sadece cinsini ve belki ırk ya da çeşidini bilmek yeterli olurdu. Roma ordusundaki her bir askerin ismini öğrenmek istemeyiz, çünkü hepsinin kendine özgü bir kişiliği olduğunu düşünmemişizdir.

Şu anda gerçek isimlerimiz takma isimlerdir. Kendine özgü enerjisinden dolayı arkadaşlarının "Buster" diye

seslendikleri bir oğlan tanıyordum ve haklı olarak bu isim vaftiz isminin önüne geçmişti. Bazı gezginler Kızılderililere doğuştan bir isim verilmediğini, bu ismin sonradan kazanıldığını ve bu ismin kişinin şanı olduğunu anlatıyorlar. Bazı kabilelerde her kahramanlık gösterisi ile kişi yeni bir isim ediniyor. Ne ismini ne de şanını kendisi kazanmamış bir adamın sadece kolaylık için bir isim taşıması acınacak bir durum.

İnsanları sadece isimlerine göre ayırmam ve onları hâlâ sürüler halinde görürüm. Tanıdık bir isim bir adamı benim için daha az yabancı kılmaz. Aynı isim ormanda kazandığı yabani unvanını gizli tutan bir vahşiye verilmiş de olabilirdi. İçimizde yabani bir vahşi var ve belki de bir yerlerde bizim olarak kayıtlı bir vahşi ismimiz var. Gördüğüm kadarıyla komşularım, taşıdıkları William ya da Edwin gibi tanıdık sıfatları ceketleri ile birlikte çıkarıyorlar. Uykuda ya da öfkeliyken ya da bir ihtiras ya da ilham ile tahrik edilmişken bu sıfatlar onlara yapışmıyor. Böyle zamanlarda akrabalarından birinin kulak tırmalayan ya da ahenkli bir dilde söylediği orijinal yabani isimlerini duyduğumu sanıyorum.

İşte engin, vahşi ve bizi kanatları altına alan annemiz, Doğa, öyle bir güzellikle ve bir leopar gibi, çocukları için büyük bir şefkatle, her yerdedir. Ama bizler memeden erken kesilip toplumun, sadece insanla insanın etkileşiminden ibaret bir kültürün, en fazla İngiliz asilzadeleri yetiştirebilen, eninde sonunda bir hız limitine takılacak olan bir medeniyeti yaratan, bir tür tekrarlanan iç melezlemenin-kucağına bırakılmışız.

Toplumda ve insanın yarattığı en iyi kurumlarda bir tür erken gelişme tespit etmek mümkündür. Büyümesi devam eden çocuklar olmak yerine hızla küçük adamlara dönüşürüz. Çayırlardan bol bol çamur taşıyıp topraklarını zenginleştiren bir kültür istiyorum; sadece suni gübreye, gelişmiş aletlere ve kültür biçimlerine dayalı bir kültür değil!

Hakkında konuşulduğunu duyduğum nice zavallı gözünün feri solmuş öğrenci geç saatlere kadar oturmak yerine aptal biri kadar uyusaydı, hem zihinsel hem de fiziksel olarak daha hızlı gelişirdi.

Bilgi ışığının bile fazlası zararlı olabilir. Fransız Niepce, güneş ışınlarının kimyasal bir etkisi olan "aktinizm"i, yani granit

kayaların, taş yapıların ve metal heykellerin "gün ışığının vurduğu süre boyunca yıkıcı bir etki altında olduğunu ve yine Doğa'nın sunduğu bir mucize olmaksızın, evrendeki en nazik etmenlerden birinin kibar dokunuşu ile kısa sürede çürüyeceklerini" keşfetmiştir. Ancak "gündüz bu değişimleri geçiren cisimlerin, bu etkiye maruz kalmadıkları gece saatleri sırasında eski hallerine dönme gücüne sahip olduklarını" gözlemlemiştir. Dolayısıyla "bildiğimiz gibi organik alem için gece ve uyku ne kadar önemliyse, inorganik yaratıklar için de karanlık saatler o kadar gereklidir" sonucu çıkarılmıştır. Ay bile her gece parlamaz ve karanlığa da yer bırakır.

Yeryüzünün tümüyle ekilip biçilmesini istemediğim kadar her insanın ya da insanın her parçasının da ekilip biçilmesini istemem: Bir bölümü sürülecekse de daha büyük bir bölümü çayır ve orman olmalı, sadece doğrudan kullanıma hizmet etmeyip desteklediği bitki örtüsünün her yıl çürümesi sayesinde uzak bir gelecek için humus hazırlamalıdır.

Çocuklar Kadmos'un icat ettiklerinden başka harfler de öğrenmelidir. [26] Bu yabani ve karanlık bilgiyi ifade etmek için İspan-İspanyolların iyi bir terimleri vardır - *Gramatica parda* - esmer dilbilgisi, daha önce sözünü ettiğim leopardan edinilmiş bir tür sağduyu.

Faydalı Bilgileri Yaygınlaştırma Cemiye-Cemiyeti'nden hepimizin haberi vardır. Bilginin güç olduğu gibi şeyler söylenir. Bence Faydalı Cehaleti Yaygınlaştırma Cemiyeti de aynı düzeyde gereklidir. Biz buna Güzel Bilgi deriz; daha üstün bir anlamda faydalı olan bilgiler. Yoksa yere göğe sığdıramadığımız sözde bilgimizin büyük bir bölümü, gerçek cehaletimizin avantajlarını elimizden alan, bir şey bildiğimize dair kibir değil midir? Bilgi dediğimiz şey genellikle olumlu yöndeki cehaletimiz, cehalet dediğimiz ise olumsuz bilgimizdir. Uzun yıllar süren sabırlı çalışmalar ve gazete okumaları sonucunda-bilim kütüphaneleri de gazete ciltlerinden ibaret değil midir?-insan bol miktarda hakikat biriktirir, bunları hafızasında düzene sokar ve bir gün, hayatının baharla-

[26] Antik Yunanlılara göre Kadmos ilk alfabe olarak bilinen Fenike Alfabesini icat etmiştir.

baharlarından birinde, düşüncenin Büyük Tarlaları'nda [27] gezintiye çıktığında, bir at gibi otlara koşar ve eğerini ahırda bırakır. Bazen Faydalı Bilgileri Yaygınlaştırma Ce-Cemiyeti'ne şunu söylemek isterim: Otlara gidin. Yeterince uzun zamandır saman yiyorsunuz. Yeşil çayırlara bahar geldi. Mayıs sonu gelmeden inekler bile kırsal meralarına sürüldüler; gerçi tuhaf bir çiftçinin ineklerini tüm yıl ahırda tutup saman yedirdiğini duymuştum. Faydalı Bilgileri Yaygınlaştırma Cemiyeti de sıklıkla sığırlarına böyle davranmaktadır.

İnsanın cehaleti bazen sadece faydalı değil aynı zamanda güzeldir de - sözde bilgisi ise genellikle faydasızdan da kötü, aynı zamanda da çirkindir. Hangisiyle uğraşmak daha iyidir - bir konuda hiçbir şey bilmeyip, bu çok nadir olmakla birlikte, hiçbir şey bilmediğini bilen biriyle mi; yoksa bir şey bilen ve her şeyi bildiğini sanan biriyle mi?

Bilgi edinme arzusunu arada bir duyarım, ama kafamı ayaklarımın bilmediği ortamlara sokma arzusu sürekli tekrarlanır. Ulaşabileceğim en yüksek şey Bilgi değil Zeka'ya duyulan Sevgidir. Bu daha yüksek bilginin, o zaman kadar Bilgi olarak

[27] Great Fields, Vermont Eyaletinde bir kasabanın ismi.

adlandırdığımız şeyin yetersizliği konusunda ani bir farkına varıştan, gökte ve yerde felsefemizde hayal ettiğimizden daha fazlası olduğunu keşfetmekten-duyulan yeni ve büyük bir şaşkınlıktan öteye gidip gitmediğini bilmiyorum. Bu güneş ışıklarıyla dağılan buğudur. İnsan bundan daha yüksek bir düzeyde, sakince ve cezasız bir şekilde güneşe bakabildiğinden daha fazla BİLEMEZ: Keldani Kâhinler "Bunu belirli bir şeyi algıladığınız gibi algılamayacaksınız" derler.
İtaat edebileceğimiz bir yasa arama alışkanlığında bir tür aşağılık vardır. Bize uygun bir zamanda ve kendi rahatlığımız için maddenin yasalarını inceleyebiliriz ama başarılı bir hayat yasa tanımaz. Bağlı olduğumuzu bilmediğimiz bir yere bizi bağlayan bir yasanın keşfi kesinlikle talihsiz bir keşiftir. Özgür yaşa buğunun çocuğu ve hepimizin buğunun çocuğu olduğumuz bilgisine saygıyla. Yaşama özgürlüğünü kullanan bir insan, yasa yapıcıyla ilişkisi sayesinde tüm yasaların üzerindedir. Vishnu Purana der ki "Bu bizi bağlamak için olmayan aktif hizmettir; özgürlüğümüz için olan bilgidir: Diğer tüm hizmetler

bıkkınlık verinceye kadar iyidir; diğer tüm bilgiler bir sanatçının zekasından ibarettir."
Tarihimizde ne kadar az olay ya da kriz olduğu, zihnimizde ne kadar az idman yapmış olduğumuz, ne kadar az deneyimi-deneyimimiz olduğu inanılmazdır. Hızla ve sırayla büyüdüğüme emin olmak isterim; benim bu büyümem bu sıkıcı vakarı bozsa da... uzun, karanlık, boğucu geceler ya da kasvetli mevsimler boyunca mücadele etmem gerekse de. Yaşamlarımız böylesi basit bir komedi ya da saçmalık olacağına kutsal bir bile trajedi olsa daha iyi olurdu. Dante, Bunyan ve diğerleri, zihinlerinde bizden daha fazla idman yapmış görünüyorlar: Mahalle mekteplerimizin ve üniversitelerimizin vermediği türden bir kültüre maruz kalmışlar. *Mahomet* [28] bile, çoğu adını duyunca çığlık atsa bile, yaşamak için ve evet, ölmek için, onların hepsinden daha iyi sebeplere sahiptir.
Nadiren de olsa, belki bir demiryolunda yürürken, insanın aklına bir şey düşer ve gerçekten yanından geçen vagonların sesi duyulmaz. Ama kısa bir süre sonra, insafsız bir yasa gereği, hayat devam eder ve vagonlar geri gelir.

[28] Voltaire'in Hz. Muhammed için yazdığı tragedya.

"Hafif bir meltem, görünmeden
gezen,
Ve fırtınaların Loira'sı etrafında devedikenlerini eğen,
Rüzgârlı vadilerin yolcusu,
Neden kulağımı bu kadar çabuk terk ettin?"

Neredeyse herkes topluma karşı, ama pek az insan Doğa'ya karşı güçlü bir çekim hisseder. İnsanların Doğa'ya yönelik tepkileri, sanatlarına rağmen, bana genellikle hayvanlardan daha aşağı görünür. İlişkileri hayvanlarınki gibi güzel değildir. Peyzajın güzelliğini ne kadar az takdir ediyoruz! Yunanlıların dünyaya Güzellik ya da Düzen adını verdiklerini duyar, ama bunun nedenini pek de anlamayız ve bunun en iyi ihtimalle ilginç bir filolojik bilgi olduğunu düşünürüz.

Bana sorarsanız, Doğa konusunda sınırda, sadece ara sıra ve kısa girişimlerde bulunduğum bir dünyanın kenarında bir yaşam sürdüğümü düşünüyorum ve sığındığım toprakların ait olduğu devlete karşı yurtseverlik ve sadakatim bir bataklık eşkıyasınınki kadar. Doğal diyebileceğim bir hayata ulaşmak için yakamozların peşine takılıp en korkunç bataklıklardan bile geçerdim ama bugüne kadar ne ay ne de ateş böcekleri bana böyle bir yol

göstermediler. Doğa öyle engin ve evrensel bir kişiliktir ki henüz hiçbir çehresini bize göstermemiştir. Doğduğum kasabayı çevre-çevreleyen tanıdık tarlalarda yürüyen biri kendini tarla sahibinin tapusunda anlatılandan farklı bir yerde bulur; sanki gerçek Concord'un [29] sınırında, kentin bittiği ve *concord* [30] kelimesinin çağrıştırdığı fikrin artık çağrışmadığı yerdeki uzak bir tarlada gibi. Ölçümlerini kendi elimle yapmış olduğum bu çiftlikler, kendi çizdiğim bu sınırlar, sanki bir buğunun ardındaymış gibi loş bir durgunluk halinde görünür; ama bunları onaracak bir kimyaları yoktur. Camın yüzeyinden soluklaşarak uçarlar ve altından ressamın yaptığı resim belli belirsiz görünür. Hepimizin tanışık olduğu dünya arkasında hiçbir iz bırakmaz ve yıl dönümü olmaz.

Geçen öğleden sonra Spaulding Çiftliği'nde yürüyüşe çıktım. Görkemli bir çam ormanının karşı tarafını aydınlatan günbatımını izledim. Altından ışıkları asil bir salona düşer gibi ağaç sıralarının içine yayılıyordu. Concord olarak adlandırılan bu toprakların benim bilmediğim bu

[29] Yazarın doğduğu ve yaşadığı kasabanın adı.
[30] Kelime anlamı uyum, ahenk, barış, birliktir.

bölümüne-güneşin hizmetkâr olduğu-köyde topluma karışmamış - kabul edilmemiş - antik ve büsbütün hayranlık uyandırıcı ve ışıltılı bir ailenin yerleştiği hissine kapıldım. Ormanın ötesinde, Spaulding'in yabanmersini çayırında, onların parklarını ve mesire yerlerini gördüm. Çamlar büyüyerek etraflarına duvar örüyordu. Evleri gözle görünmüyor, içinde ağaçlar büyüyordu. Bastırılmış bir kahkaha duyup duymadığımı bilmiyorum. Sırtlarını güneş ışınlarına yaslamışlar gibi görünüyordu. Oğulları ve kızları vardı. Oldukça iyilerdi. Tam salonlarının ortasından geçen çiftçinin araba yolu, bir havuza yansıyan gökyüzünde dipteki çamurun görünmesi gibi, hiç canlarını sıkmıyordu. Spaulding'in adını hiç duymamışlardı ve komşuları olduğunu bilmiyorlardı-halbuki arabasıyla evlerinin içinden geçerken ıslık çaldığını duymuştum. Onların yaşamlarındaki dinginliğin bir benzeri daha yoktu. Armaları bir likenden ibaretti. Bu armayı çam ve meşelerin üzerine resmedilmiş olarak gördüm. Tavan araları ağaçların tepesindeydi. Politika ile işleri yoktu. Hiçbir çalışma gürültüsü yoktu. Örgü ördüklerini ya da yün eğirdiklerini

görmedim. Ama rüzgâr dindiğinde ve seslerini tekrar duyabildiğimde, hayal edilebilecek en güzel ve tatlı müzikal mırıldanmayı fark ettim-sanki Mayıs ayında uzaktaki bir kovanın sesi gibiydi ve belki de düşüncelerinin sesiydi. Hiçbir boş düşünceleri yoktu ve dışarıdan kimse işlerini göremezdi, çünkü ürünleri düğümlerle ve gereksiz detaylarla kaplı değildi.

Ama onları hatırlamakta güçlük çekiyorum. Şu anda konuşurken, onları hatırlamaya ve kafamı toplamaya çalışırken bile, geri gelmeyecek şekilde zihnimden siliniyorlar. Ancak en iyi düşüncelerimi anımsamak için uzun ve ciddi çabalar sonucunda onların bizimle birlikte yaşadıklarını tekrar fark ediyorum. Böyle aileler de olmasa herhalde Concord'dan taşınırdım.

New England'a gelen güvercinlerin sayısının her yıl biraz daha azaldığını söyleriz. Ormanlarımız onlara tünek sağlamıyor. Aynı şekilde, büyümekte olan insanlara da her yıl daha az düşünce geliyor gibi görünüyor, çünkü zihnimizdeki koruluk ziyan oluyor; gereksiz hırs ateşlerini beslemek için satılıyor ya da hızara gönderiliyor ve düşüncelerin üstüne

tüneyebilecekleri bir dal bile kalmıyor. Ar-Artık bizimle ne inşaat yapıyor ne de ürüyorlar. Daha hoş bir mevsimde, belki ilkbahar ya da güz göçü sırasında, bir düşüncenin KANATLARInın düşürdüğü belli belirsiz bir gölge zihnimizden uçarak geçer, ama yukarı baktığımız o düşüncenin kendisini göremeyiz. Kanatlanmış düşüncelerimiz kümes hayvanlarına dönüşmüştür. Artık havada süzülmez ve ancak bir Şanghay ya da Cochin China [31] kadar görkemlidirler. O BÜ-YÜÜK FİKİRLER, hep sözü edilen o BÜ-YÜÜK adamlar!

Yeryüzünü kucaklarız-pek az tırmanırız! Bence kendimizi biraz daha yükseltebiliriz. En azından bir ağaca tırmanabiliriz. Bir keresinde kendi hikayemi bir ağaca çıkarak buldum. Bir tepenin üzerinde büyük bir akçam ağacıydı ve oldukça hırpalandım ama karşılığını da aldım. Çünkü ufukta daha önce hiç görmediğim yeni dağlar keşfettim; çok daha fazla yer ve gök. Bu ağaçların altında bir ömür boyu dolaşsam yine de bunları göremezdim. Ama daha önemlisi, etrafıma baktığımda-Temmuz

[31] Shanghai bir tavuk yemeği ismi, Güney Vietnam Eyaleti'nin İngilizce adı olan Cochin China ise iri bir tavuk cinsidir.

ayının sonlarıydı; sadece en üst dalların ucunda birkaç tane küçük koni şeklinde çiçek fark ettim; akçamın göğe doğru bakan çiçekleri. En üstteki çiçeği alıp hemen köye götürdüm ve sokakta gördüğüm ve hiç tanımadığım jüri üyelerine-mahkeme haftasıydı ve çiftçilere ve kerestecilere ve odunculara ve avcılara gösterdim ve hiçbiri daha önce böyle bir şey görmemişti ve çiçeği sanki gökten düşmüş bir yıldızmış gibi merakla incelediler. Kolonların üstlerini en alttaki en görünür bölümlerle aynı mükemmellikte yapan antik dönem mimarlarından bahsedin! Doğa sadece göğe bakan, insanların kafasının üzerinde ve onların gözünden uzak ilk minik çiçekten başlayarak bunu yapar. Sadece çayırda ayaklarımızın altındaki çiçekleri görüyoruz. Çam ağaçları yüzyıllardır her yaz, ormanın en üst dallarında narin çiçekler açıyorlarmış; Doğa'nın beyaz çocuklarının olduğu gibi kızıl çocuklarının da başının üzerinde. Ama bunları görmüş bir çiftçi ya da avcı nadirdir.

Her şeyden önce, bugünde yaşamamaya gücümüz yetmez. Geçmiş anların hiçbirini unutmayan kişi bütün ölümlülerin üzerinde

kutsanmıştır. Felsefemiz, görüş alanımız-alanımızdaki tüm çiftlik avlularındaki horozların ötüşlerini duymadığı sürece geç kalmış demektir. Bu ses genellikle hepimize, işlerimizde ve düşünce alışkanlıklarımızda paslandığımızı ve antika haline geldiğimizi hatırlatır. Onun felsefesi bizimkinden daha yakın bir zamana düşer. Daha yeni bir ahiti anlatmaktadır-bu ana uygun bir İncil. Geriye düşmemiştir; erken kalkmış ve yola erken çıkmıştır ve onun olduğu yerde olmak mevsiminde olmak, en önde gitmektir. Doğa'nın sağlığı ve esenliğinin bir tezahürü, tüm dünya için bir böbürlenmedir-patlayan bir pınarda, yeni bir Müzler [32] çeşmesinde bulunabilecek bir sağlık; zamanın bu son anını kutlamak için. Onun yaşadığı yerde kaçak köle yasaları geçmez. Bu notayı en son duyuşundan beri efendisine defalarca ihanet etmemiş olan var mıdır?

Bu kuş cinsinin özelliği herhangi bir kederden uzak olmasıdır. Şarkıcı bizi kolaylıkla gözyaşlarına ya da kahkahalara boğabilir ama bizi saf bir sabah neşesine sevk edebilecek kişi nerede? Bir Pazar günü, büyük bir kederle ahşap

[32] Mitolojide dokuz tane olan ilham perilerine verilen isim.

kaldırımımızın ya da belki bir yas evinin bekçisinin korkunç durağanlığını bozarken, uzakta ya da yakında bir horozun ötüşünü duyduğumda kendi kendime şöyle düşünürüm, "en azından birimiz iyiyiz" ve ani bir coşkuyla kendime gelirim.

Geçen Kasım ayında bir akşam, muhteşem bir günbatımı vardı. Güneş, soğuk ve gri bir günün ardından batmadan hemen önce, ufukta berrak bir tabakaya ulaştığında, küçük bir derenin kaynağının bulunduğu bir çayırda yürüyordum. Sanki ışınlarındaki tek tanecikler bizmişiz gibi gölgelerimiz çayırın üzerinde doğuya doğru uzarken, gün ışığı en yumuşak ve parlak haliyle kuru otlara ve karşı taraftaki ağaçların dallarına ve tepenin üzerindeki meşe çalılarının yapraklarına düştü. Bir an öncesinde hayal bile edemeyeceğimiz bir ışıktı ve hava o kadar ılık ve sakindi ki o çayırın cennetten hiçbir eksiği yoktu. Bu olayın bir daha tekrarlanmayacak istisnai bir olgu olmadığını ve sonsuza kadar, sonsuz sayıdaki akşamlarda, tekrar tekrar gerçekleşeceğini ve burada yürüyen son çocuğu bile neşelendirip rahatlatacağını düşündüğümüzde görkemi daha da artmıştı.

Güneş, hiçbir evin görünmediği ıssız bir çayırda da - yalnız bir gökdoğanın kanatla-kanatlarından başka bir şeyi yaldızlayamadığı ya da sadece bir misk faresinin yuvasından gördüğü ve bataklığın ortasındaki siyah damarlı bir derenin çürümekte olan bir kütüğün etrafından yavaşça kıvrılarak akmaya başladığı yerde de - kentlere hesapsızca sunduğu görkem ve ihtişamla, belki de daha önce hiç batmadığı bir şekilde batar. Solmuş ot ve yaprakları altın rengine boyayan öyle parlak bir ışıkta, öyle yumuşak ve sakin bir parlaklıkla yürüdük ki, böylesi bir altın selde hiç yüzmemiş olduğumu düşündüm. Ne bir dalgalanma ne de bir uğultusu yoktu. Tüm ormanların ve yamaçların batı tarafı Elision ovalarının [33] sınırı gibi parlıyordu ve arkamızdaki güneş sanki akşam bizi eve götüren nazik bir çoban gibiydi.

İşte böyle, Kutsal Topraklar'a doğru boş boş gezeriz; ta ki bir gün güneş hiç olmadığı kadar parlak ışıyana, belki de akıllarımızın ve kalplerimizin içine ışıyana ve sonbaharda bir derenin kenarına vurduğu gibi sıcak ve dingin ve altın sarısı

[33] Yunan mitolojisinde iyi insanların öldüklerinde gittiği yer, cennet bahçesi.

ve büyük bir uyanış ışığı ile hayatlarımızı aydınlatana kadar.

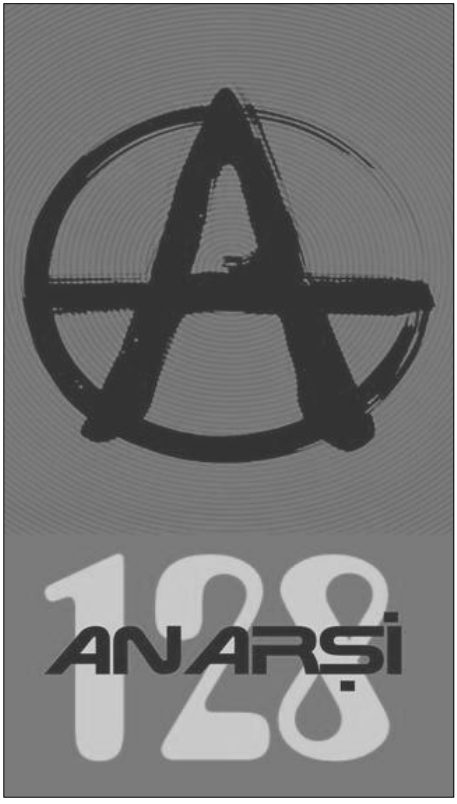

"En iyi hükümet en az hükmedendir."
HENRY DAVID THOREAU
sivil itaatsizlik

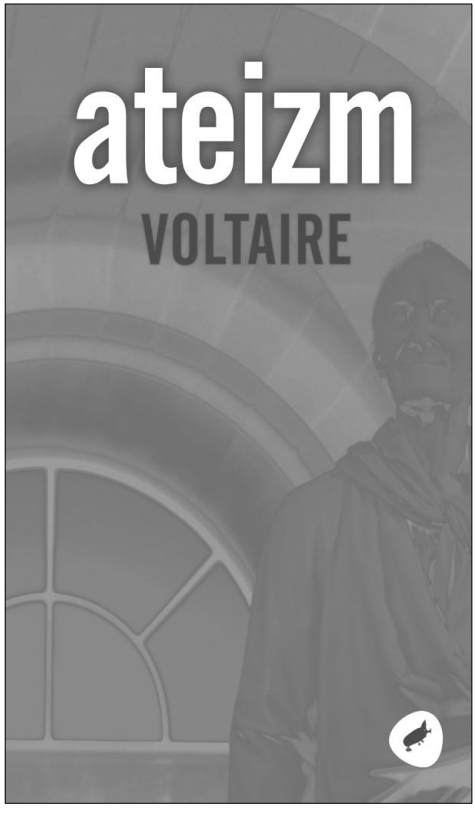
HENRY DAVID THOREAU

ekonomik itaatsizlik

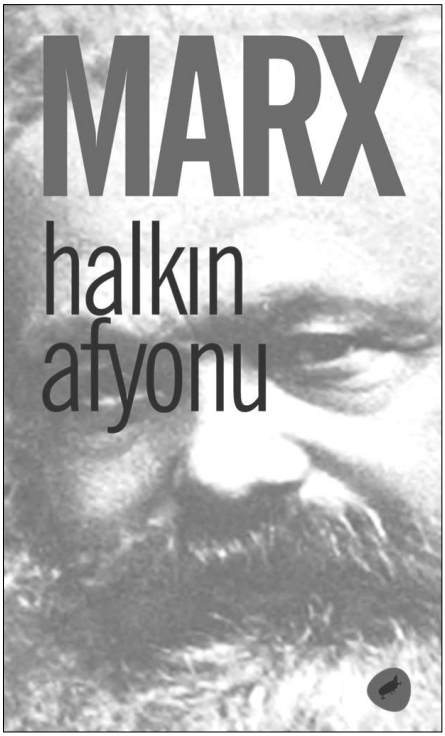

128
Y
KUŞAĞI

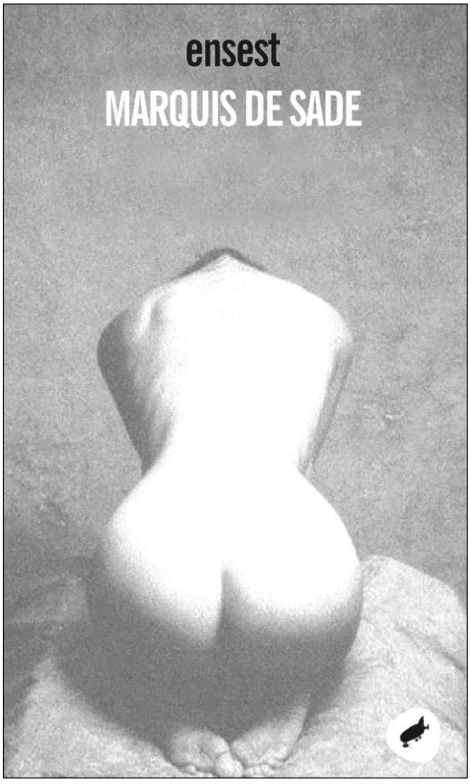

128
ANARŞİ

ateizm
VOLTAIRE

'68
DEVRİM PLAJI

MARX
halkın
afyonu

ensest
MARQUIS DE SADE

MARQUIS DE SADE
can çekişen ateist ile
papazın konuşması